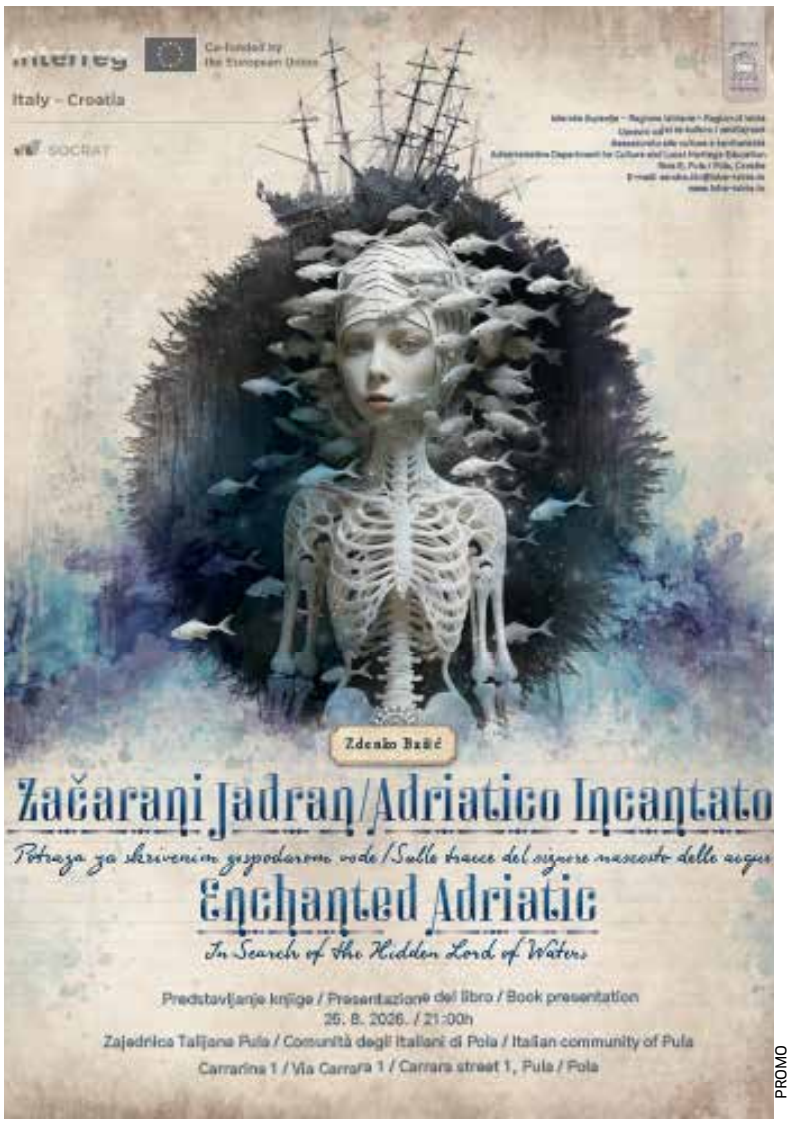
»ZAČARANI JADRAN« ZDENKA BAŠIĆA BIT ĆE PREDSTAVLJEN 26.8. U 21 SAT U PULSKOM CIRCOLU

Prostor susreta između mita, povijesti i vizualne imaginacije

Priče u ovoj knjizi dobivaju vizualni oblik, nešto prepoznatljivo ili razumljivo što govori svim generacijama, i u svima nama može zainteresirati ono dijete-istraživača te možda ispraviti dio velike nepravde koja se događa kada nam kroz prste curi nevjerojatno bogatstvo nematerijalne kulturne baštine u predajama, a koje još uvijek ne prepoznajemo i ne vrednujemo, kaže Zdenko Bašić

Priredila Vanesa **BEGIĆ**

PROMO

Začarani Jadran nova ilustrirana knjiga višestruko nagrađivanog autora Zdenka Bašića, ovih je dana izašla iz tiska, a objavljena je u sklopu projekta SOCRAT– Umrežavanje obrta i suvremene umjetnosti u cilju održivog turizma (Interreg Italija-Hrvatska 2021. – 2027.) kojeg provodi Istarska županija - Upravni odjel za kulturu i zavičajnost, a koja je i nakladnik knjige. Svečana promocija knjige održat će se 26. kolovoza u 21 sat u prostoru pulske Zajednice Talijana – Circolo.

- »Začarani Jadran« je namijenjen svima onima koji su uživali slušati priče baka i djedova u nekadašnje vrijeme kada su ti naši stari doživljavali ovo more i zemlju na jedan drugačiji način, a da se možda prisjete i sami još nekih zaboravljenih priča. Ali, ova knjiga je namijenjena i svima onima koje žele samo naučiti neke nove priče da bi jednom mogli pričati nekim novim klincima koji tek dolaze, o ovome moru i njegovim tajnama. Možda o tome kako ga drugačije doživljavati i cijeniti. Jer osim kulturne vrijednosti čiji je pečat utisnut u ove predaje i narodne običaje, one prvenstveno progovaraju o nevjerojatnom poštivanju prirode i života. O suživotu koji se ne vrednuje novcem ili turističkim sloganima, već o iskonskom životu s morem, planinama i vjetrovima. O tihim stanovnicima voda i skrivenih podzemnih prolaza kojih se ponekad plašimo, jer nas podsjećaju da smo smrtni i da smo dio neraskidivog kruga života i umiranja na ovome svijetu, kaže Zdenko Bašić, koji u knjizi »Začarani Jadran« svoje osebujne ilustracije spaja s mitološkim pričama.

Jadranski kulturni krug

O tome koje mitove obuhvaća knjiga i zašto ih je izabrao, autor kaže: »Kada sam zajedno s Upravnim odjelom za kulturu i zavičajnost Istarske županije počeo razgovarati oko ideje buduće knjige, osnovni zahtjev je bio predstaviti jadranski kulturni krug kroz priče i predaje, što je zapravo jako veliko i nesagledivo područje ovoga površinom maloga prostora, ali nevjerojatno bogate kulture i povijesti. Stoga je moja misao vodilja bila pronaći priču ili mit koja bi mogla predstaviti ovo područje i nama koji ga poznajemo, kao i nekome tko ga tek upoznaje. U svakome slučaju to je voda, voda kao more oko kojeg nastaje kultura i povijest ovog područja, ali i voda kao mitski i praiskonski element koji oblikuje i gradi podzemlje i špilje, planine i ponornice. A baš u toj činjenici je sakrivena možda i jedna od najstarijih mitskih priča ovog područja. I to ne samo ona poznata iz antičke povijesti, već i ona starija iz ilirske predaja te kasnija iz slavenske mitologije koja se na jedinstven način na ovom našem jadranskom području smješta u narodni život i preživljava kroz običaje i predaje sve do danas.

Voda je božanska materija koja oblikuje ovaj kraj, u njoj žive nimfe i morski ljudi. Ona je medij kroz koji se osim života odlazi u svijet mrtvih, koji je za naše pretke bio smješten u vodenom podzemlju, a vodenjaci i vodenkinje bili su mitski vodiči koji su pomagali dušama u toj drevnoj slici kojom su naši preci opisivali ovaj drevni element. Voda je bila izvor inspiracije za umjetnike, izumitelje i brodograditelje, ali ono najvažnije u njoj su skrivene priče naših predaka.

Uz ostalo, u knjizi »Začarani Jadran«, Zdenko Bašić, temu kojom je zaokupljen promišlja i iz perspektive povijesti i kulture jadranskog prostora. U tom segmentu svog autorskog rada vidi još mnogo prostora za nova istraživanja.

- Mislim da u kontekstu hrvatskih mitova i predaja jako puno toga još ostaje neotkriveno, pogotovo u ovo moderno digitalno doba. I premda danas puno više znamo, i u školama učimo o antičkoj mitologiji, naši slavenski mitovi ostaju još uvijek nepoznanica. Puno više poznajemo Posejdona ili Neptuna, dok nam slavenski Veles ostaje potpuno nepoznat, premda slavenska mitologija u našem kulturnom krugu ostavlja vrlo jasne otiske. Od raznih Velesovih špilja do mjesta i uvala koje nose njegov mitski naziv, kao što su Volosko ili Veleševec. I tu sam se najviše htio igrati spajajući te drevne mitske priče s modernijim znanstvenim ili kulturnim fenomenima koji se ponekad »neobjašnjivo« preklapaju

Projekt SOCRAT

NAZIV PROJEKTA: SOCRAT – Umrežavanje obrta i suvremene umjetnosti u cilju održivog turizma

PROGRAM: Interreg Italija-Hrvatska 2021. – 2027. godine

UKUPNI PRORAČUN: 2.344.660,20 EUR (EFRR 1.875.728,16 €; sufinanciranje 468.932,04 €)

RAZDOBLJE PROVEDBE PROJEKTA: 01.03.2024. – 31.08.2026.

PROJEKTNI CILJ: Opći cilj projekta je diverzifikacija turističke ponude i osnaživanje lokalnog razvoja aktiviranjem autentičnijih iskustava proisteklih iz kulturnih i kreativnih industrija teritorija.

PROJEKT PROVODI ISTARSKA ŽUPANIJA S PARTNERIMA: Zaklada »Pino Pascali« – Muzej suvremene umjetnosti (vodeći partner); Nacionalna konfederacija obrtnika te malih i srednjih poduzeća Bari – CNA BARI; Regija Veneto, Veneto Institut za rad, Turistička zajednica Kvarnera, Ustanova za razvoj kompetencija, inovativnosti i specijalizacije Zadarske županije INOVacija i Sveučilište u Zadru.

MREŽNA STRANICA PROJEKTA: https://www.italy-croatia.eu/web/socrat

Zdenko Bašić

PROMO

Impresivan umjetnički životopis

Zdenko Bašić, umjetnik je jedinstvenog izričaja čiji je interes za narodnu predaju neumoran, a usto uvijek svjež i originalan. Rođen 1980. u Zagrebu, diplomirao je na Odsjeku za animirani film i nove medije na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti uz priznanje za najboljeg diplomanta. Za svoje je ilustracije i animirane filmove dobio brojne nagrade i priznanja, od međunarodnih festivala do Porina, nagrade »Grigor Vitez« i čak triput nagradu Kiklop: za »Priču o čokoladi » (2006.), »Sjeverozapadni vjetar« (2012.) i »Mjesečeve sjene« (2013.). Dobitnik je ugledne Diplome Časne liste IBBY-ja, Međunarodnog odbora za dječju knjigu, a svoju je izvrsnost potvrdio i na međunarodnom tržištu, među ostalim i hvaljenim slikovnicama »The Faithful Ghost« i »Alisa u zemlji čudesa« u suradnji s renomiranim stranim izdavačkim kućama (Oxford University Press, Running Press i Carlton Books). Od 2017. u suradnji s Muzejem Turopolja kao umjetnički direktor oblikuje »Perunfest«, festival zaboravljenih narodnih priča i predaja koji okuplja brojne umjetnike, performere i stručnjake. Autor je koncepta Muzeja zaboravljenih priča – kuće čudesa iz hrvatskih narodnih predaja, koji je osnovan 2024. kao jedinstveno mjesto gdje se bogata nematerijalna baština Hrvatske interpretira u autorskom konceptu jednog multimedijskog umjetnika.

Interreg
Co-funded by the European Union
Italy – Croatia
SOCRAT

s našim mitovima. Te priče u ovoj knjizi dobivaju vizualni oblik, nešto prepoznatljivo ili razumljivo što govori svim generacijama, nešto što još uvijek u svima nama može zainteresirati ono dijete-istraživača, te možda ispraviti dio velike nepravde koja se dešava kada nam kroz prste curi nevjerojatno bogatstvo nematerijalne kulturne baštine u predajama, koje još uvijek ne prepoznajemo i ne vrednujemo«, zaključuje Zdenko Bašić.

Prepoznatljiv autorski rukopis

Urednik knjige dr. sc. Deniver Vukelić ističe da knjiga »Začarani Jadran« Zdenka Bašića otvara prostor susreta između mita, povijesti i vizualne imaginacije. - Polazeći od slavenske i, preciznije, hrvatske mitološke baštine, ali i od slojevite povijesti hrvatske obale Jadranskoga mora, ova knjiga ne donosi tek niz priča iz davnine, nego oblikuje cjelovit svijet u kojem se bogovi, vile, štrige, krsnici i druga mitska bića, te mora, vjetrovi, gradine, otoci i obalni krajolici povezuju s dugim trajanjem hrvatske kulturne memorije, piše dr. sc. Deniver Vukelić te zaključuje: »Bašićev prepoznatljiv autorski rukopis, izgrađen na granici ilustracije, animacije, scenografije i pripovijedanja, osobito je prikladan za ovakvu temu: njegove slike ne prate tekst samo kao ukras, nego ga proširuju, tumače i uvode čitatelja u atmosferu zaboravljenih predaja. Bogato ilustrirana njegovim radovima, knjiga želi približiti starije slojeve vjerovanja suvremenom čitatelju te pokazati kako mitologija, pučka predaja i povijest Jadrana i danas mogu biti živ izvor identiteta, imaginacije i kulturne baštine.«

Etnologinja dr. sc. Lidija Nikočević o Bašićevoj knjizi piše u recenziji pod naslovom »Tragom zaboravljenih bogova, štriga i vječnih ciklusa - Riznica praslavenskog imaginarija«, s podnaslovom »Geografija čudesnog: Od Velesa do istarskih štriga: Kako slavenski mitovi i jadranske legende oblikuju suvremenu maštu«. Ona uvodno naglašava da »u književnim svjetovima satkanima od čudesnog i nadnaravnog utjecaj mitologije i folklora, odnosno nematerijalne kulturne baštine, nije samo neporeciv već je i duboko transformativan. Tradicija pruža duboko vrelo inspiracije te potiče autora u oblikovanju maštovitih svjetova, višestrukih likova i priča koje potiču na razmišljanje. Za razliku od dobro dokumentiranih mitoloških sustava poput grčkog ili nordijskog, slavenski mit preživljava uglavnom u fragmentarnom ili rekonstruiranom obliku i funkcionira kao fleksibilna 'riznica' motiva dostupnih za rekombinaciju. Slavenski bogovi nisu dobri ili zli; njihove su odlike ambivalentne. Veles kao bog voda, podzemlja, stoke i magije zamišljen je kao antipod Peruna, boga groma, što čini dualnost tame i svjetla temeljnim kozmičkim sustavom.« Lidija Nikočević svoj osvrt zaključuje riječima: »U formi sjajno ilustriranog fiktivnog putopisa autor daje novi oblik u interpretaciji elemenata praslavenskih vjerovanja te istarske i jadranske baštine, koji tako nastavljaju živjeti u našoj mašti, obogaćenoj novim imaginarijem.«

Jedinstvo literarnog i vizualnog

Autorica predgovora knjige je povjesničarka umjetnosti Stephanie Peršić, a pišući o »Začaranom Jadranu« podsjeća na Bašićevu ilustriranu knjigu »Čarobna Istra - skrivene tajne istarskih gradina« koju je Istarska županija – Upravni odjel za kulturu objavio 2023. u sklopu projekta Take It Slow, a knjigu je pratila i velika izložba u Muzeju suvremene umjetnosti Istre u Puli.

- Ovoga puta junak i pripovjedač Valvasor svojim jedrenjakom Noordungom 'plovi' vremenskim linijama kopnenim i morskim vodama jadranske obale u potrazi za neznanim gospodarom elementa vode. Na kartografiji pustolovine zastaje na stvarnim lokacijama duž Istre i Dalmacije te u morskoj kraljici Veneciji, koje putopisno bilježi prizmom slavenskih mitoloških priča i narodnih legendi – nezabilježenih, a znanih od davnina. Dok će se neki na putovanju zadržati na površini slika i riječi, oni koji se prepuste i urone u avanturu ovih stranica, dobit će magični spoj slova i boje te ući u autorov svijet alkemijskog biljega na sjecištu vremena i postojanja – čudnovatog i mračnog, strašnog i privlačnog istovremeno.

Bašićevo djelo predstavlja jedinstvo literarnog i vizualnog kao ravnopravnih i nerazdvojnih čimbenika koji se prožimaju i nadopunjuju. Putopis se gradi od kratkih izdvojenih priča uparivanjem slikovnog prikaza i teksta, bez nužnog narativnog kontinuiteta. Misli ispisane perom autor umjetničkim postupcima pretače u vizualne forme. Scenografskim metodama uz pristup horror vacui gradi slike uporabom deskriptivnih i repetitivnih motiva, kojima prevodi slobodnu formu narodne predaje iz teksta u nadrealne slikovne prizore. Naziru se umetnuti autobiografski motivi, crteži nacrta i povijesnih portreta, modeli, makete, kostimi, lutke – koje fotografskim posredovanjem autor unosi u digitalni oblik. Daljnjom manipulacijom i »kolažaranjem« raznovrsnih elemenata nastaju prepoznatljive ilustracije Zdenka Bašića. Reinterpretacije različitih tehnika tradicionalnih umjetničkih medija vrsno inkorporira u digitalni oblik pridodajući im teksturu, poetičnost i slojeve vremena, napominje Stephanie Peršić te tekst zaključuje preporukom za 'čitanje' slike i teksta knjige - te čitateljima preporučuje »isključiti razum i uključiti druga osjetila.

Nadalje, ukrcajte se u svoj jedrenjak (čamac ne preporučujem jer se vode u ovom putopisu odmicanjem uzburkaju, pa bi one nepažljive mogle prevrnuti) i polako otisnite na putovanje okretanjem sljedeće stranice. Unutarnje zvijezde neka budu vaše koordinate kako se ne biste izgubili i ispali iz knjige. Još jedan savjet – pomno pratite i bilježite svoje impresije, možda naiđete na neke nove istine.«